

Komentár: Sociálny štát patrí do šrotu

01.07.2008 20:58 - BRATISLAVA

Na Slovensku sa v posledných rokoch vo všetkých pádoch skloňuje slovné spojenie „sociálny štát“. Ako keby išlo o niečo nové, čo tu treba ešte len vybudovať. V skutočnosti je sociálny štát v jeho dnešnej podobe zastaraný a nevyhovuje už zmenenému prostrediu 21. storočia.

Sociálny štát a horizontálna spoločnosť

Ak dnes niekto tvrdí, že chce budovať „silný sociálny štát“, popripade chce dosiahnuť „veľmi vážny návrat k sociálnemu štátu“, tak balamutí verejnosť. Štátny sociálny systém tu existuje už desaťročia, existoval tu za Dzurindu a existuje aj za Fica. Ako sa možno vracať k niečomu, čo nikdy neodišlo?

Čo by si verejnosť mala všímať, sú adjektíva, ktoré súčasná garnitúra k tomu sociálnemu štátu pridáva. Prídavné meno „silný“ je trefne použité. Koniec koncov, vie si niekto predstaviť, že by nejaký politik zavelil k budovaniu „slabého sociálneho štátu“? Takisto slovné spojenie „veľmi vážny návrat“ je dobre vymyslené a človek, z ktorého hlavy pochádza, by sa snáď uživil aj ako reklamný mág. Natíska sa však otázka, čo robila vláda doteraz, ak ten skutočne „veľmi vážny návrat k sociálnemu štátu“ má nastať až po uplynutí polovice jej volebného obdobia?

Problém „budovania sociálneho štátu“ z dielne Smeru je, že z jednej tretiny ide len o reklamný slogan, za ktorým nachádzame iba minimum činov, z druhej tretiny ide o rozdávanie sociálnych úplatkov vybraným skupinám, vďaka čomu si vláda vytvára na nej závislú voličskú klientelu. A z tretej tretiny ide o prosté konzervovanie štruktúr, ktoré boli možno moderné v sedemdesiatych rokoch, no realite globálnej informatizovanej ekonomiky 21. storočia už nezodpovedajú.

Inými slovami, myslenie predsedu vlády i jeho ministrov doteraz neopustili predstavy o prekonanom sociálnom štáte priemyselného veku, ktorý sa už dnes javí ako zastaraný a vyspelejšie štáty sa ho snažia čo najviac okresať. Problémom Slovenska nie je, žeby tu sociálny štát nebol. Práve naopak, mnohé problémy Slovenska sú spôsobené existenciou nadštandardnej a demotivujúcej starostlivosti vlády o sociálne blaho občanov.

Industriálny vek verzus postindustriálna éra

Upozorňuje nato mnoho spoločenských vedcov - svet sa dramaticky mení. V 19. a 20. storočí sme tu mali industriálny vek, pre ktorý boli charakteristické predovšetkým dva fenomény: masovosť a vertikálne integrované hierarchické organizácie. V ekonomike to znamenalo dominanciu veľkých fabriek a úradov, do ktorých každé ráno napochodovali masy zamestnancov, aby po ôsmich odrobených hodinách zase vypochoďovali von. Tomuto svetu zodpovedal aj všeobjímajúci sociálny štát, ktorý sa mal o ľudí starať od kolísky až po hrob.

V 80. rokoch však dozrela zmena a postupne sa dotvára nový svet, ktorého dva najcharakteristickejšie znaky sú demasifikácia (masová spoločnosť sa fragmentuje na rôzne poprepájané spoločenstvá) a sieťový charakter – inými slovami, vertikálne hierarchické organizácie sú nahrádzané sieťovými, horizontálnymi štruktúrami, pre ktoré je typická koordinácia. Outsourcing, teda odovzdávanie vnútropodnikových aktivít, ktoré nesúvisia s hlavnou činnosťou podniku, na vonkajší subjekt, je súčasťou tohto nového sveta.

Realitu postindustriálnej éry vidíme napríklad v biznise, kde malé a dynamické firmy často prekonávajú veľkých zabehnutých (no vnútorne málo flexibilných) dinosaurov. Novému svetu dominujú služby a progresívne odvetvia s vysokou pridanou hodnotou, zatiaľ čo tradičné priemyselné odvetvia sa vyvážajú do dynamicky rastúcich rozvojových krajín (offshoring). Mení sa aj postavenie zamestnanca.

V agrárnom predindustriálnom veku si väčšina ľudí zarábala na živobytie ako farmári alebo remeselníci. Vo svojej podstate bola väčšina ľudí agrárnymi podnikateľmi. Toto sa v industriálnom veku zmenilo. Z ľudí sa stali zamestnanci, existenčne závislí od veľkých štátnych i neštátnych organizácií. Nečudo, že v tejto ére získali na význame odbory, robotnícke hnutie a sociálny štát. Dnes však postupne vstupujeme do epochy, v ktorej ľudia skôr pracujú na základe krátkodobých, flexibilných kontraktov.

Sociálny štát alebo horizontálna spoločnosť?

Dominuje špecializácia, produkt šitý na mieru a význam úspor z rozsahu je zaznávaný. Ľudia už nepracujú pre jedného zamestnávateľa, osem hodín denne. Jeden človek môže pracovať pre viacerých klientov a rozširuje sa práca z domu. Je len na vás, či budete pracovať tri hodiny denne pre jedného klienta alebo si ešte pridáte dve hodiny pre iného a podobne. Informačné technológie, prehlbovanie špecializácie a prechod k abstraktnejšej práci urobí niečo také možným a bežným...

Keď si uvedomíme, aká realita okolo nás vzniká, musíme nevyhnutne prísť k záveru, že vertikálny sociálny štát, ktorý

mohol spĺňať svoju funkciu v priemyselnom veku, je v horizontálnej ekonomike postindustriálnej epochy úplne zastaraný. Natíska sa teda otázka, ako zabezpečiť ľudí, ktorí mali v živote z rôznych príčin smolu?

Súčasťou odpovede by mala byť tzv. subsidiarita solidarity. Inými slovami, v prvom rade je každý zodpovedný sám za seba. Ak jednotlivec zlyhá, musí nastúpiť jeho rodina a širšia komunita. Keď ani pomoc bezprostredného okolia nebude postačovať, má nastúpiť samospráva a lokálne štruktúry. Až na konci, keď všetko ostatné zlyhá, má nastúpiť pomoc štátu. Dôležité je, aby sa problémy riešili na čo najnižšej úrovni, pri ich koreni.

No a napokon treba dodať, že solidarita nie je primárne záväzkom štátu. Solidarita je záväzkom každého jedného z nás. Len vtedy má morálnu hodnotu. Štát je neosobný, no pomoc v núdzi, ak má byť účinná, musí byť zároveň osobná. Horizontálnej spoločnosti omnoho lepšie zodpovedajú rôzne charitatívne združenia, než vertikálny a prekonaný sociálny štát. Treba tiež dodať, že sociálny štát je neslovenský. Naopak, Slováci majú dlhú a účinnú tradíciu vzájomnej svojpomoci, ktorú sa oplatí oživiť.

Užitočný odkaz:

[Sociálna spravodlivosť – zodpovednosť jednotlivca](#)

[Ako sociálny štát rozvracia spoločnosť](#)

Zdroj : **Lukáš Krivošík**, Foto: **TASR**

Článok nájdete na:

http://www.aktuality.sk/spravy/komentare/komentar-socialny-stat-patri-do-srotu_1